

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

**İKİNCİ BÖLÜM
KARAR****OSMAN GEMLİ BAŞVURUSU**

Başvuru Numarası : 2021/60587

Karar Tarihi : 11/6/2025

Başkan : Basri BAĞCI
Üyeler : Engin YILDIRIM
Rıdvan GÜLEÇ
Kenan YAŞAR
Ömer ÇINAR
Raportör : Duygu BAKAY
Başvurucu : Osman GEMLİ
Vekili : Av. Dursun KARACA

1. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, vazife malulü sayılmama işlemine karşı açılan davada usule ilişkin imkânlar bakımından zayıf duruma düşürülme nedeniyle silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Kara Kuvvetleri Komutanlığı (KKK) emrinde 22/11/1999 tarihinde uzman çavuş olarak göreve başlamış; göreve başladığı tarihten itibaren sırasıyla 14/7/2003 tarihine kadar Bolu 2. Komando Tugayı 4. Komando Taburunda, 10/6/2005 tarihine kadar Siirt 3. Komando Tugayı 1. Komando Taburunda, 22/11/2007 tarihine kadar da Isparta 1. Piyade Eğitim Bölüğü Komutanlığında görev yapmıştır.

3. 21/11/2007 tarihinde sağlık sebebiyle sözleşmesi feshedilen başvurucu hakkında 27/9/2007 tarihinde Isparta Asker Hastanesi ile 24/3/2008 tarihinde Sosyal Güvenlik Kurumu Sağlık Kurulunca (Kurul) hazırlanan sağlık raporlarında başvurucunun adi malul olduğuna karar verilmiş; 15/12/2007 tarihinden itibaren de başvurucuya adi malul aylığı bağlanmıştır. Raporlarda başvurucuya *opere lomber diskopati (bel fitiği ameliyatı), kilo fazlalığı, bilateral orta derece sensörinoral işitme kaybı (iki taraflı işitme sinir ağızı etkileyen kayıp)* teşhisleri konulmuştur.

4. Başvurucu 16/1/2018 tarihli dilekçe ile Sosyal Güvenlik Kurumuna (SGK) başvurmuş, 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamında vazife malulü sayılarak 16/1/2018 tarihinden itibaren geriye dönük beş yıllık maaş ve ek gösterge farkının yasal faizi ile birlikte ödenmesi talebinde bulunmuştur. İdarece talebinin zımnen reddedildiğini belirten başvuru, 18/4/2018 tarihinde Ankara 5. İdare Mahkemesi (Mahkeme) nezdinde iptal davası açılmıştır.

5. Dava dilekçesinde mesleğine her açıdan sağlıklı bir insan olarak başladığını ifade eden başvurucu, maluliyetine neden olan işitme kaybı niteliğindeki rahatsızlığın uzun yıllar terörle mücadele kapsamında katıldığı operasyonlarda kullanılan ve bizzat kendisinin de kullandığı ağır silahların etkisiyle meydana geldiğini iddia etmiştir. Mahkemece bu hususun açıklığa kavuşturulması için gerekirse hastaneye sevk edilmesi gerektiğini belirterek işitme kaybının neden oluştuğuna dair sağlık kurulu raporu alınmasını talep etmiştir. Davalı SGK ise cevap dilekçesinde, KKK'ya gönderilen yazı ile başvurucunun görev yaptığı yerler, görev yaptığı sürede gördüğü tedaviler ile hastalığına neden olabilecek ne tür görevlerde bulunduğu bilgisinin talep edildiğini belirtmiştir. Bu kapsamda gönderilen belgeler ve Isparta Asker Hastanesi tarafından düzenlenen 27/9/2007 tarihli raporun Kurulca incelendiğini belirten SGK, Kurul tarafından 6/4/2018 tarihinde "...işitme kaybının görevinin neden ve etkisi ile meydana gelmediğine..." şeklinde karar verildiğini ifade etmiştir.

6. Mahkeme 30/4/2019 tarihli kararla davanın reddine hükmetmiştir. Kararın gerekçesinde, başvurucunun maluliyetinin terörle ilgili görevinden kaynaklandığına dayanak olarak herhangi bir olay ve bu olayı kanıtlayacak herhangi bir bilgi veya belgeyi dava dosyasına sunmadığını, anılan hastalığın askerlik görevinin neden ve etkisi altında ortaya çıktığı konusunda hukuken geçerli sayılabilecek bir belge ya da sağlık raporu ibraz etmediğini belirtmiştir. Bu kapsamda idari işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna varan Mahkeme, dava konusu işlem hukuka uygun olduğu için başvurucunun mali haklarına yönelik tazminat talebini de reddetmiştir.

7. Başvurucu, davanın reddi kararına karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstinaf dilekçesinde Mahkemece yeterli inceleme ve araştırma yapılmadığını ileri süren başvurucu, göreve başlarken herhangi bir rahatsızlığı olmadığı hâlde sekiz yıllık çalışmasının sonucunda işitme kaybı da dâhil olmak üzere çeşitli hastalıklara maruz kaldığını ve askerlik görevine devam edemeyeceği yönünde karar verildiğini belirtmiştir. Mahkemece kendisinden talep edilen belgelere gizlilik nedeniyle ulaşma imkânı olmadığını, nerede ve hangi pozisyonlarda görev yaptığı, hangi operasyonlara katıldığı vb. hususlarda bizatihi Mahkemenin bilgi alabileceğini, aldığı bilgiler doğrultusunda da bilirkişi incelemesi yaptırmak suretiyle iddia ve itirazlarını inceleyebileceğini belirtmiş; buna rağmen hiçbir sağlık kuruluına gönderilmediğini ve muayene edilmediğini iddia etmiştir.

8. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 11. İdari Dava Dairesi 11/11/2021 tarihli kararla hüküm usul ve kanuna uygun olduğundan istinaf talebinin reddine hükmetmiştir.

9. Başvurucu, nihai hükmü 10/12/2021 tarihinde öğrendikten sonra 21/12/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Başvurucu; sağlıklı bir şekilde piyade uzman erbaş olarak göreve başladığını, Bolu, Siirt ve Isparta'da görev yaptığı sırada terör olaylarının önlenmesi, takibi ve etkisiz hâle getirilmesi amacıyla yapılan operasyonlara katıldığını, bu hususun dava dosyasına sunduğu taktirnamelelerden de anlaşılacağını belirtmiştir. Bu operasyonlarda sürekli, yoğun bir şekilde kullanılan silah ve patlayıcıların etkisiyle işitme kaybının başladığını ileri süren başvurucu, bu sebeple işitme kaybının ilk aşamalarında "*Uzman erbaş olur ancak komando olamaz.*" şeklinde raporlar verildiğini, son olarak ise Türk Silahlı Kuvvetlerinde görev

yapamayacağına karar verildiğini iddia etmiştir. Mahkemenin genel ifadelerle yer verdiği gerekçeli kararı ile davanın reddine hükmetmesinin hukuka aykırı olduğunu ifade eden başvuru, yargılama sürecinde ilgili belgelerin kurumdan istenmesi ve sağlık kurulu raporu alınması amacıyla hastaneye sevkî talep edilmiş olmasına rağmen bu yönde bir araştırmaya gidilmediğini belirterek hakkaniyete uygun yargılanma hakkı ile silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvuruçunun iddia ve savunmalarını yargı mercilerine sunma fırsatı elde ettiği, yargı mercilerince de söz konusu işlem kapsamında elde edilen delillerin ilgili mevzuat çerçevesinde değerlendirilmesi suretiyle sonuca ulaşıldığı belirtilmiştir. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edilip edilmediği konusunda inceleme yapılırken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümlerinin dikkat alınması gerektiği, bu kapsamda ilgili Anayasa Mahkemesi içtihadı ile somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınmasının faydalı olacağı bildirilmiştir. Başvuru, Bakanlığın görüşüne karşı beyanında başvuru formunda ileri sürdüğü hususları tekrarlamıştır.

12. Başvuruçunun iddialarının adil yargılanma hakkı kapsamında silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri yönünden incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca herkes *iddia, savunma* ve *adil yargılanma* hakkına sahiptir. Anayasa'nın anılan maddesinde adil yargılanma hakkından ayrı olarak *iddia* ve *savunma* hakkına birlikte yer verilmesi, taraflara iddia ve savunmalarını mahkeme önünde dile getirme fırsatı tanınması gerektiği anlamını da içermektedir (*Mehmet Fidan* [1. B.], B. No: 2014/14673, 20/9/2017, § 37).

15. Anayasa'nın 36. maddesine "*adil yargılanma*" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin tarafı olduğu uluslararası sözleşmelerle de güvence altına alınan adil yargılama hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen *silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama* ilkelerine Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Bu itibarla anılan ilkenin adil yargılanma hakkının kapsam ve içeriğine dâhil olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Anılan ilkeye uygun yürütülmeyen bir yargılamanın hakkaniyete uygun olması imkân dâhilinde değildir (*Mehmet Fidan*, § 38).

16. Silahların eşitliği ilkesi, davanın taraflarının usule ilişkin haklar bakımından aynı koşullara tabi tutulması ve taraflardan birinin diğerine göre daha zayıf bir duruma düşürülmeksizin iddia ve savunmalarını makul şekilde mahkeme önünde dile getirme fırsatına sahip olması anlamına gelir (*Yaşasın Aslan* [2. B.], B. No: 2013/1134, 16/5/2013, § 32). Bu usul güvencesi uyumsuzluğun her iki tarafına da savunmasının temel dayanağı olan delilleri sunma imkânı tanınmasını kapsamaktadır (*Yüksel Hançer* [1. B.], B. No: 2013/2116, 23/1/2014, § 18).

17. Silahların eşitliği ilkesinin tamamlayıcısı olan çelişmeli yargılanma hakkı, kural olarak bir hukuk ya da ceza davasında tüm taraflara gösterilen kanıtlar ve sunulan görüşler

hakkında bilgi sahibi olma ve bunlarla ilgili görüş bildirebilme imkânı vermektedir. Bu çerçevede başvuruların bilirkişi raporunun sonucuna itiraz edememesi ya da delillerle ilgili görüş bildirmelerine fırsat verilmemesi çelişmeli yargılanma hakkının ihlali olarak değerlendirilmektedir (*Hüseyin Sezen* [2. B.], B. No: 2013/1793, 18/9/2014, § 38).

18. Hakkaniyete uygun yargılanmanın temel unsurları, yargılamanın çelişmeli olması ve taraflar arasında silahların eşitliğinin sağlanmasıdır. Anılan ilkelere uygun olarak yürütülmeyen bir yargılamanın hakkaniyete uygun olması olanaklı değildir. Ancak silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri uyarınca taraflara delillerini sunma ve inceletme noktasında uygun imkânların tanınıp tanınmadığı yargılamanın bütünü nazara alınarak değerlendirilecektir. Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru kapsamındaki görevi, somut olayın usul kurallarına uygunluğunu değil adil yargılanma hakkı kapsamındaki güvencelerin somut olayda ihlal edilip edilmediğini yargılamanın bütünü ışığında denetlemektir (*Fazlı Celep* [1. B.], B. No: 2015/1025, 21/3/2018, § 25).

19. Somut olayda başvuruçunun sağlık kontrolünden geçirilerek askerliğe elverişli olduğunun kabulüyle uzman erbaş olarak atandığı, görevi devam ederken bel fitiği, fazla kilo ve işitme kaybı teşhisi konulması nedeniyle bu görevi yapamayacağına karar verilerek adi malul sıfatıyla emekliye sevk edildiği hususunda ihtilaf bulunmamaktadır. Başvuruya konu davanın tarafları arasındaki ihtilaf, işitme kaybının başvuruçunun yaptığı görevin koşullarının bir sonucu olarak ortaya çıkıp çıkmadığıdır. Başvuruçunun emekli edilmesine neden olan işitme kaybının yürüttüğü askerlik hizmetinin koşullarından ileri geldiğini öne sürmekte iken idare, işitme kaybının görev koşullarından kaynaklanmadığı görüşünü savunmuş; davaya bakan Mahkeme ise işitme kaybının meydana gelmesinde askerî hizmetin bir etkisinin olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

20. Kural olarak Anayasa Mahkemesinin görevi herhangi bir davada bilirkişi raporu veya uzman mütalaasının gerekli olup olmadığına karar vermek değildir (*Sencer Başat ve diğerleri* [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, § 68). Bununla birlikte Anayasa Mahkemesinin tarafların öne sürdüğü ve esasa etkili olan iddiaların işin mahiyetinin gerektirdiği ölçüde incelenip incelenmediğini ve özellikle ispat külfeti konusunda taraflardan birinin diğerine nazaran dezavantajlı bir konuma düşürülüp düşürülmediğini denetleme görevi yoktur.

21. Somut olayda idare, başvuruçunun görevi sırasında patlayıcı maddelerin çıkardığı şiddetli gürültüye maruz kaldığı iddiasına yönelik olarak herhangi bir itiraz ileri sürmemiştir. Mahkemenin de aksine bir değerlendirmesi bulunmamaktadır. Şu hâlde başvuruçunun görevi sırasında, askerî mühimmat patlamalarından kaynaklanan şiddetli gürültüye maruz kaldığı hususunda kamu makamlarının itirazının olmadığı görülmüştür. Dolayısıyla başvurucuda meydana gelen işitme kaybının görevinden kaynaklandığı yolunda öne sürdüğü iddiasının temelsiz olduğu söylenemez.

22. Öte yandan başvuruçunun iddiasının temelsiz olmadığı tespitinin bu iddianın ispatlandığı anlamına gelmediği de vurgulanmalıdır. Bu nedenle anılan iddiaya dair daha güçlü ve ikna edici kanıtların varlığının aranması anlaşılabilir bir durumdur. Ne var ki başvurucuda oluşan işitme kaybının askerlik görevinin koşullarından kaynaklandığını kendi imkânlarıyla ispatlamasının güçlüğü de gözönünde bulundurulmalıdır.

23. İŖitme kaybının sebebinin ortaya konulmasının tıbbi incelemeyi gerektirdiği izahaan varestedir. Başvurucunun iŖitme kaybının görev koşulları nedeniyle oluştuğu yönündeki iddiasını tıbbi bir inceleme olmaksızın ispatlaması mümkün değildir. Dolayısıyla anılan iddia, Mahkemece gerekirse bilirkişi incelemesi de yaptırılmak suretiyle açıklığa kavuşturulması gereken bir olgudur.

24. Bu bağlamda başvurucunun ileri sürdüğü iddianın sonuca bağlanabilmesini sağlayacak bir inceleme çerçevesinde değerlendirilmesi ve görev koşullarının iŖitme kaybına yol açış amadığının tespit edilmesi, yukarıda anılan ilkeler çerçevesinde iddiaların ve delillerin etkili bir biçimde incelemesi açısından gereklilik arz etmektedir.

25. Sonuç olarak tıbbi rapor olmadan başvurucunun bu iddiasını ispatlamasının mümkün olmayacağı dikkate alındığında Mahkemece bu iddiaya ilişkin bir irdeleme ve araştırma yapılmadan uyumsuzluğın sonuçlandırılması, başvurucunun davalı idareye nazaran zayıf bir konuma düşürülmesine yol açmıştır.

26. Dolayısıyla başvuruya konu yargılamanın bütünü yukarıda belirtilen ilkeler doğrultusunda incelendiğinde başvurucunun yargılamanın sonucunu etkileyecek usule ilişkin imknlardan mahrum kaldığı anlaşıldığından silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

27. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

28. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile 300.000 TL maddi, 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

29. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iř, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. *Mehmet Doğan* [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, řř 54-60; *Aliğl Alkaya ve diğerleri (2)* [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, řř 53-60, 66; *Kadri Enis Berberoğlu (3)* [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, řř 93-100).

30. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın neticesiyle ilgili bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyumsuzluğın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

31. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurunun tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın **KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,**

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin **İHLAL EDİLDİĞİNE,**

C. Kararın bir örneğinin silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 5. İdare Mahkemesine (E.2018/865, K.2019/926) **GÖNDERİLMESİNE,**

D. Başvurunun tazminat talebinin **REDDİNE,**

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya **ÖDENMESİNE,**

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal **FAİZ UYGULANMASINA,**

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına **GÖNDERİLMESİNE** 11/6/2025 tarihinde **OYBİRLİĞİYLE** karar verildi.